

WPISUJE UCZEŃ

UZUPEŁNIA ZESPÓŁ
NADZORUJĄCY

KOD UCZNIĄ

--	--	--

DATA URODZENIA UCZNIĄ

--	--	--	--	--	--	--	--

dzień miesiąc rok

miejsce
na naklejkę
z kodem

dysleksja

EGZAMIN W TRZECIEJ KLASIE GIMNAZJUM Z ZAKRESU PRZEDMIOTÓW HUMANISTYCZNYCH

STYCZEŃ 2004

Instrukcja dla ucznia

1. Sprawdź, czy zestaw egzaminacyjny zawiera 12 stron.
Ewentualny brak stron lub inne usterki zgłoś nauczycielowi.
2. Na tej stronie i na karcie odpowiedzi wpisz swój kod i datę urodzenia.
3. Czytaj uważnie wszystkie teksty i zadania.
4. Rozwiązania zapisuj długopisem lub piórem z czarnym tuszem/atramentem. Nie używaj korektora.
5. W zadaniach od 1. do 20. są podane cztery odpowiedzi: A, B, C, D.
Odpowiada im następujący układ kratek na karcie odpowiedzi:

A	B	C	D
---	---	---	---

Wybierz tylko jedną odpowiedź i zamaluj kratkę z odpowiadającą jej literą - np. gdy wybrałeś odpowiedź "A":

■	B	C	D
---	---	---	---

6. Staraj się nie popełniać błędów przy zaznaczaniu odpowiedzi, ale jeżeli się pomylisz,
błędne zaznaczenie otocz kółkiem i zaznacz inną odpowiedź.

⊙■	B	C	■
----	---	---	---

7. Rozwiązania zadań od 21. do 29. zapisz czytelnie i starannie w wyznaczonych miejscach. Pomyłki przekreślaj.
8. Redagując odpowiedzi do zadań, możesz wykorzystać miejsca opatrzone napisem *Brudnopis*. Zapisy w brudnopisie nie będą sprawdzane i oceniane.

Powodzenia!

Kultura i natura

Zadania od 1. do 5. rozwiąż na podstawie tekstu I.

Tekst I

Gdyby zapytać, z czym kojarzy się słowo „mitologia”, każdy niemal przydałby jej epitet „grecka” lub „rzymska”, a tylko niewielu przypomniałoby naszą rodzimą – słowiańską. Nadal mitologia klasyczna jest bowiem nam bliższa niż mitologia słowiańska, o której pamiętano zbyt krótko i powiedziano zbyt mało.

O wierzeniach wczesnośredniowiecznych Słowian nie chciano pamiętać w przeszłości, więc jaka mogła się ostać o nich wiedza w teraźniejszości. Zapomniane powinno się jednak kiedyś odpomnieć, jeżeli wiedza o dawnych bogach (u nas głównie o słowiańskich duchach i demonach, bo one jeszcze przetrwały w zbiorowej pamięci ludu) od XIX wieku budzi takie zainteresowanie.

W XIX czy na początku XX wieku zainteresowanych dawną religią Słowian było więcej aniżeli dzisiaj, ale to zrozumiałe, jeżeli były to czasy, w których szczególnie interesowano się zarówno mitem uniwersalnym, jak i narodowym. Wtenczas już wiadano, że przede wszystkim z mitów można się najwięcej dowiedzieć o słowiańskich bogach, demonach czy herosach. Z mitycznych okrucich i ludowych wierzeń starano się zrekonstruować dawną religię Słowian. Gdy tylko na przełomie XVIII i XIX wieku obudziło się zainteresowanie narodową przeszłością, nasi pisarze i historycy zajęli się odtwarzaniem dawnych wierzeń. O wierzeniach słowiańskich wiele wiedzieli i starali się pamiętać Adam Mickiewicz w *Wykładach o literaturze słowiańskiej* (1840-1843) czy Juliusz Słowacki w *Królu Duchu* (1845-1849).

Na podstawie: Tadeusz Linkner, *Słowiańskie bogi i demony*, Gdańsk 1998.

Zadanie 1. (0-1)

Tylko jedna z wymienionych w tekście I mitologii nie była powszechnie znana. Która?

- A. grecka.
- B. rzymska.
- C. klasyczna.
- D. słowiańska.

Zadanie 2. (0-1)

Wiedzę o bogach słowiańskich w XIX wieku czerpano z

- A. tradycji ludowej i historii.
- B. mitów i piśmiennictwa.
- C. mitów i tradycji ludowej.
- D. historii i piśmiennictwa.

Zadanie 3. (0-1)

O słowiańskiej przeszłości *nie* chciano pamiętać

- A. w okresie od IV do IX w.
- B. w okresie od X do XVIII w.
- C. na przełomie XVIII i XIX w.
- D. na przełomie XIX i XX w.

Zadanie 4. (0-1)

Synonimem słowa *rekonstruować*, użytego w tekście I, jest

- A. odświeżać.
- B. odtwarzać.
- C. restaurować.
- D. reaktywować.

Zadanie 5. (0-1)

Z jakim ważnym wydarzeniem historycznym wiąże się wzrost zainteresowania Polaków dawną religią Słowian?

- A. Utratą niepodległości.
- B. Odzyskaniem niepodległości.
- C. Powstaniem listopadowym.
- D. Powstaniem styczniowym.

Zadania od 6. do 10. rozwiąż na podstawie tekstu II.

Tekst II

Sławomir Celiński (1852-1918)
Świst i Poświst, ok. 1910
Grupa posągowa, brąz, 53 x 60 x 60 cm
Muzeum Narodowe w Warszawie

Grupa przedstawia dwa bóstwa wywodzące się z mitologii słowiańskiej – Śwista i jego syna Pośwista¹. Zainteresowanie słowiańską kulturą przedchrześcijańską było zjawiskiem często spotykanym w sztuce polskiej przełomu XIX i XX wieku. Pod względem formalnym dzieło Celińskiego nawiązuje do twórczości artystów włoskich, z którą rzeźbiarz zapoznał się podczas swego pobytu w Wenecji, Florencji i Rzymie.

¹ Świst, Poświst – wczesnośredniowieczne bóstwa uosabiające wiatry.

Zadanie 6. (0-1)

Do wykonania prezentowanej rzeźby Sławomir Celiński użył jako tworzywa

- A. gliny.
- B. gipsu.
- C. brązu.
- D. drewna.

Zadanie 7. (0-1)

Artysta starał się oddać charakter bóstw poprzez

- A. układ postaci.
- B. tworzywo rzeźbiarskie.
- C. naśladowanie natury.
- D. wymiary rzeźby.

Zadanie 8. (0-1)

Ruch wiatru przedstawiony przez rzeźbiarza przypomina

- A. łuk.
- B. koło.
- C. półkole.
- D. spiralę.

Zadanie 9. (0-1)

Dzieło Sławomira Celińskiego pełni funkcję

- A. religijną.
- B. użytkową.
- C. estetyczną.
- D. praktyczną.

Zadanie 10. (0-1)

Rzeźbę Sławomira Celińskiego można obejrzeć w Muzeum Narodowym

- A. we Wrocławiu.
- B. w Warszawie.
- C. w Krakowie.
- D. w Gdańsku.

Zadania od 11. do 14. rozwiąż na podstawie tekstu III.

Tekst III

Strzybóg¹ i Stryja² „...zaraz objęli się i skłębili, a z tych kłębów przyszli na świat Pogwizd³, Poświst⁴ i Dyj-Belt⁵ [...]. Wszyscy oni popędzili na Niebo duć w gwiazdy zimne i gorące”.

Gdy idzie o Pogwizda, został od razu oddany do wykarmienia Pogodzie, bo trzech synów naraz Stryja nie była w stanie wyżywić własną piersią. Jest prawdą, że Pogwizd i Poświst nie są wielkimi mocarzami. Zwłaszcza Pogwizd jest lekki jak piórko i taką samą ma wolę; chwiejną, lekką, niestałą. Mówią, że to przez mleko Pogody [...]. Pogwizd jest Panem Łagodnych Powiewów, Władcą Wietrzyków i Bryzy. Wznieca poruszenia powietrza, gdy układa dłonie w ten sposób, że prawa dłoń ma (poczynając od wyprostowanego kciuka) każdy następny palec mocniej zagięty do wnętrza, a lewa dłoń, każdy kolejny palec bardziej wygięty na zewnątrz. [...]

Poświst jest Władcą Trąb, Panem Wirów i Panem Stałych Wiatrów. Wzbudza owe rodzaje wiatru układając dłonie w ten sposób, że wyciąga ku niebu palec wskazujący zawiniętej prawej dłoni, a ku ziemi kieruje palec wskazujący lewej dłoni. Wspomagają go bogunowie zwani Wirami lub Trąbami. [...]

Dyj jest Panem Zawieruchy, Władcą Dujawic. Kiedy rozcapierza prawą dłoń w szpon, a lewą zaciska w pięść, zrywa się najsilniejszy i najbardziej niszczycielski wicher, przylatujący zwykle ze wschodu. Takie są jego narzędzia – Szpon i Pięść. Pomocnicy Dyja to Dyjaboły [...].

¹ Strzybóg – bóstwo znane na Rusi, być może ogólnosłowiańskie; zapewne bóstwo wiatrów.

² Stryja – córka boga nazywanego Czarnogłowem, siostra Strzyboga.

³ Pogwizd – główne miano tego boga oznacza Nadchodzącego Po Świście, czyli syna Śwista; wyrazy *gwizd* i *świst* to określenia znaczące dokładnie to samo.

⁴ Poświst – wnuk Białobogi.

⁵ Dyj-Belt – jeden z Ciemnych Bogów – Władców Ciemnych Sił; wyrządza ludziom straszliwe szkody; powszechna niechęć otacza tego gwałtownika, znanego również jako: Poświściel, Pyjda-Witroduj i Duj-Belt.

Czesław Białczyński, *Mitologia słowiańska. Księga tura*, Kraków 2000.

Zadanie 11. (0-1)

Zaprezentowany tekst jest

- A. kroniką.
- B. legendą.
- C. baśnią.
- D. mitem.

Zadanie 12. (0-1)

Pogwizd wzbudza wiatr

- A. ciągły, mocny, rześki.
- B. przelotny, słaby, delikatny.
- C. gwałtowny, silny, straszny.
- D. srogi, napastliwy, porywisty.

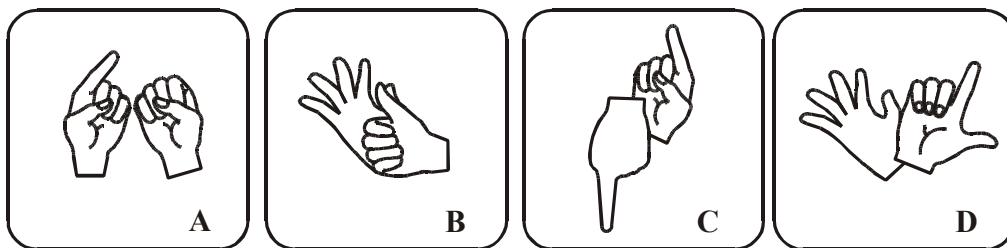
Zadanie 13. (0-1)

Który z podanych wyrazów – przydomków Dyja – wskazuje, że wywodził się z rodu Świsłów?

- A. Pyjda-Witroduj.
- B. Dyj-Belł.
- C. Duj-Belł.
- D. Poświściel.

Zadanie 14. (0-1)

Odwołując się do tekstu, przypisz Poświstowi właściwy układ dłoni podczas wywoływania wiatru.

Zadania od 15. do 21. i 23. rozwiąż na podstawie tekstu IV.

Tekst IV

Nagle wichry zwały się, porwały się w poły,
Borykają się, kręcą, świszczącymi koły
Krażą po stawach, mącą do dna wody w stawach,
Wpadły na łąki, świszczą po łozach i trawach,
Pryskają łóz gałęzie, lecą traw przekosy¹
Na wiatr, jako garściami wrywane włosy,
Zmieszane z kędziorami snopów; wiatry wyją,
Upadają na rolę, tarzają się, ryją,
Rwą skiby², robią otwór wicherowi trzeciemu,
Który wydarł się z roli jak słup czarnoziemiu,
Wznosi się, jak ruchoma piramida toczy,
Łbem grunt wierci, z nóg piasek sypie gwiazdom w oczy.
Co krok wszere wydyma się, roztwiera ku górze
I ogromną swą trąbą otrębuje³ burzę.
Aż z całym tym chaosem wody i kurzawy,
Słomy, liścia, gałęzi, wydartej murawy,
Wichry w las uderzyły i po głębiach puszczy,
Ryknęły jak niedźwiedzie.

Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz*, Warszawa 1983.

¹ przekosy – pokosy, warstwy świeżo skoszonej trawy.

² skiba – wąski pas gleby odcinanej i odwracanej przez pług podczas orki.

³ otrębuje – wydaje głos podobny do głosu trąby.

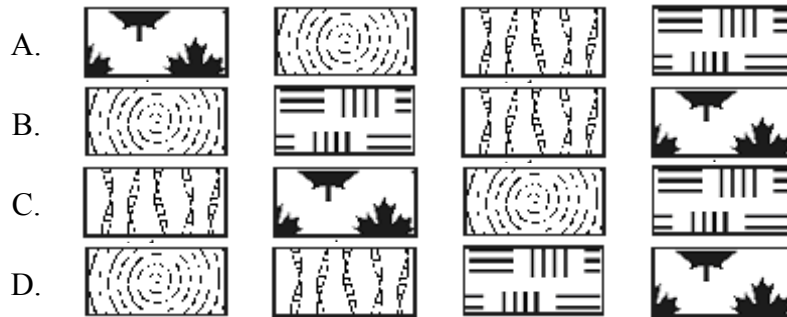
Zadanie 15. (0-1)

Obecność w tekście IV wyrazów: *snopy, skiby, słomy* świadczy o tym, że opisane wydarzenia rozgrywają się

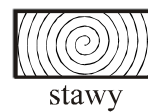
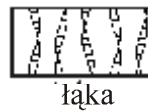
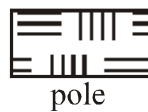
- A. wczesną wiosną.
- B. u schyłku lata.
- C. późną jesienią.
- D. w środku zimy.

Zadanie 16. (0-1)

Dwa wiatry przemierzyły swą drogę, mijając po kolei

Objaśnienia

Zadanie 17. (0-1)

Trzeci wiatr przybrał kształt przedstawiony na rysunku

Zadanie 18. (0-1)

Zachowanie trzech wiatrów jest zapowiedzią

- A. burzy.
- B. gradobicia.
- C. ulewnego deszczu.
- D. pochmurnego dnia.

Zadanie 19. (0-1)

Poeta zastosował w utworze środki stylistyczne oddziałujące na zmysły

- A. słuchu i wzroku.
- B. węchu i słuchu.
- C. dotyku i węchu.
- D. wzroku i dotyku.

Zadanie 20. (0-1)

Dynamika obrazu poetyckiego została osiągnięta przez nagromadzenie

- A. przymiotników.
- B. przysłówków.
- C. czasowników.
- D. rzeczowników.

Zadanie 21. (0-1)

Z tekstu IV wypisz trzy czasowniki nazywające odgłosy wiatrów.

1. ....
2. ....
3. ....

Zadanie 22. (0-1)

Wypisz – od najsłabszego do najmocniejszego – rodzaje wiatrów na podstawie ich mitologicznych określeń: *Pan Zawieruchy, Pan Łagodnych Powiewów, Pan Stałych Wiatrów, Władca Wietrzyków*.

.....

.....

Zadanie 23. (0-1)

Na podstawie informacji dotyczących Pośwista (zawartych w tekście III) wypisz z tekstu IV cytaty, w którym został przedstawiony moment pojawienia się wiatru zachowującego się jak Poświst.

.....

.....

.....

Zadanie 24. (0-1)

Uzupełnij zdanie.

Przedstawiając wiatry, autorzy tekstu II i III zastosowali uosobienie (personifikację).

Świadczy o tym .....

.....

Zadanie 25. (0-1)

Wypisz z tekstu I jedno zdanie zawierające opinię na temat mitologii słowiańskiej.

.....

.....

.....

Zadanie 26. (0-1)

Na podstawie tekstu I i III wymień dwie cechy charakteryzujące dawną religię Słowian.

- .....
- .....

Zadanie 27. (0-5)

W formie wpisu do książki pamiątkowej Muzeum Narodowego przedstaw – w imieniu swojej klasy – wrażenia dotyczące rzeźby Sławomira Celińskiego *Świst i Poświst*. Sformułuj wypowiedź 4-5 zdaniową.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 28. (0-3)

Napisz – w 4-6 punktach – plan opisu burzy, uwzględniając zmiany zachodzące w przyrodzie. Pamiętaj o zachowaniu następujących elementów: wprowadzenia, przedstawienia zdarzenia głównego, przedstawienia dwóch zdarzeń towarzyszących, zakończenia.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 29. (0-16)

Opisz burzę. W pracy możesz rozwinąć do postaci akapitów punkty swojego planu z poprzedniego zadania.

Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Blank page with horizontal dotted lines for writing.

Brudnopis

A series of horizontal dotted lines for writing.